

Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

LOs yttrande över Remiss av Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster SOU 2024 nr 64

Sammanfattning av LOs synpunkter

- LO anser att kriminell infiltration inom politik, näringsliv samt olika samhällsviktiga tjänster riskerar att medföra betydande säkerhetsrisker i samhället, och välkomnar ansträngningar att motverka detta.
- LO anser att förslaget om bakgrundskontroller är rättsosäkert och att det måste utvärderas noggsamt under dess implementering. Det måste finnas en möjlighet för den enskilde att överklaga ett beslut som en kritisk verksamhetsutövare har tagit om att denne inte är lämplig.
- LO anser att det måste införas objektiva kriterier för hur en kritisk verksamhetsutövare ska ta ett beslut om en persons lämplighet för att undvika att skönsmässiga, eller i värsta fall, repressiva beslut fattas, och så att ett eventuellt felaktigt beslut kan överklagas.
- LO anser att det är en anmärkningsvärd brist att förslaget saknar en arbetsrättslig analys. Därmed har förslaget stora luckor. En grundläggande fråga är vad som händer med en arbetstagare som anses vara olämplig att delta i sin arbetsgivares kritiska verksamhet.
- LO ställer sig frågande till hur tystnadsplikten i förslaget är tänkt att fungera. En grundfråga när överträdelser sker är om påföljden blir straffrättslig, förvaltningsrättslig eller arbetsrättslig.
- LO anser att regeringen bör överväga om det inte vore enklare och mindre integritetskränkande om en anställd bara behövde bevisa sin lämplighet för sin arbetsgivare, och att denne därefter får intyga sin arbetstagares lämplighet gentemot uppdragsgivaren.
- LO anser att förslaget om att förnyad bakgrundskontroll går längre än vad som är nödvändigt och därmed inte är proportionerligt.
- Vad gäller brott som föranleder böter som påföljd anser LO att tillsynsmyndigheten bör ges i uppdrag att ta fram ytterligare vägledning för hur verksamhetsutövaren bör bedöma personers lämplighet.
- LO noterar att länsstyrelserna anser att de inte har tillräckliga resurser för att utföra sitt kontrolluppdrag av bevakningsbranschen. Därför menar LO att länsstyrelserna bör för mer resurser för att utföra sitt kontrolluppdrag.

- LO noterar att regeringen har utsett Inspektionen för strategiska produkter (ISP) att vara granskningsmyndighet vad gäller utländska direktinvesteringar i svenska företag som bedriver skyddsvärd verksamhet. LO framhåller att det även kan vara värt att vända blicken mot en utökad bakgrundskontroll av privata företag och företagsledningar som har uppdrag inom samhällsviktig verksamhet.

Bakgrundskontroller

LO anser att kriminell infiltration inom politik, näringsliv samt olika samhällsviktiga tjänster riskerar att medföra betydande säkerhetsrisker i samhället. Därför är det av största vikt att samhället motverkar infiltration i samhällsviktiga tjänster, och LO välkomnar generellt sett sådana ansträngningar.

Enligt förslaget ska kritiska verksamhetsutövare genomföra bakgrundskontroller av personal i känsliga befattningar. Detta innebär att verksamheterna först måste analysera vilka positioner som anses känsliga och därmed kräver kontroll. Bakgrundskontrollerna kan komma att beröra även personer som arbetar i anslutning till en kritisk verksamhet och på så sätt kan få tillgång till den kritiska verksamhetsutövarens lokaler eller anläggningar samt informations- eller kontrollsystem. En förutsättning är att befattningen eller deltagandet har betydelse för verksamhetens motståndskraft eller säkerhet och att personen kan orsaka mer än ringa skada på verksamheten. Detta kan, förutom de som jobbar direkt hos kritiska verksamheter, även komma att gälla till exempel bevakningspersonal, chaufförer och miljöarbetare som arbetar i anslutning till dessa verksamheter.

Själva bakgrundskontrollen ska omfatta identitetskontroll och granskning av särskilda utdrag ur belastningsregistret. Systemet ska utformas på ett sådant sätt att den person som kontrollen avser ska begära ut uppgifter om sig själv och visa upp, eller lämna över, till verksamhetsutövaren för bedömning. Kontrollerna ska utföras vid nyanställning, omplacering till känsliga positioner, samt regelbundet för personal som redan innehar sådana befattningar. Kontrollerna ska göras minst vart annat år. När det gäller bakgrundskontroller föreslås en bestämmelse om tystnadsplikt för uppgifter som förekommer i angelägenheter som avser bakgrundskontroll i den nya lagen. Varje tillsynsmyndighet kommer att ha möjlighet att meddela närmare bestämmelser avseende bakgrundskontrollerna.

LO anser att förslaget om bakgrundskontroller är rättsosäkert och att det måste utvärderas nogsamt under dess implementering. Det måste finnas en möjlighet för den enskilde att överklaga ett beslut som en kritisk verksamhetsutövare har tagit om att denne inte är lämplig. Detta för att

förslaget ska leva upp till Sveriges åtaganden enligt 6 artikeln EKMR (Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna).

Vidare måste det införas objektiva kriterier för hur en kritisk verksamhetsutövare ska ta ett beslut om en persons lämplighet för att undvika skönsmässiga, eller i värsta fall, repressiva beslut fattas, så att ett eventuellt felaktigt beslut kan överklagas med hänvisning till dessa objektiva kriterier.

För att beslutet ska kunna överklagas måste det också införas regler för hur beslutsunderlaget ska se ut och hur eventuella känsliga personuppgifter ska hanteras. I GDPR finns det en rad bestämmelser om datasäkerhet och uppgiftsminimering. LO anser att det vore klokt att utgå från dessa och sedan skapa en ordning för hanteringen. Vidare borde regeringen överväga om inte någon slags nämnd bör införas som har i uppgift att hantera denna typ av känsliga uppgifter och ärenden. Här kan det finnas fördelar med att utforma möjligheten till överklagan enligt CER-direktivet på liknande sätt som vid överklagan av andra beslut där en persons eller arbetstagares lämplighet prövas i säkerhetshänsyn.

En kritisk verksamhetsutövare kan potentiellt behöva fatta beslut om lämpligheten rörande väldigt många olika personer. Regeringen bör överväga om det inte vore enklare och mindre integritetskränkande om en anställd bara behövde bevisa sin lämplighet för sin arbetsgivare, och att denne därefter får intyga sin arbetstagares lämplighet gentemot uppdragsgivaren.

LO anser att förslaget om att förnyad bakgrundskontroll går längre än vad som är nödvändigt och därmed inte är proportionerligt. Utredningen konstaterar själv att den potentiella nyttan med förslaget är låg, eftersom en "kvalificerad antagonist" måste förutsättas använda sig av personer som inte förekommer i brottsregistret. I ljuset av den föreställda (låga) nyttan anser LO att de förslag som utredningen lämnat generellt sett är oproportionella.

Det följer inte av CER-direktivet att återkommande utföra bakgrundskontroller, det går också att ifrågasätta nyttigheten av att utföra dessa. Arbetsgivaren borde rimligtvis upptäcka om en arbetstagare avviker för att avtjäna ett fängelsestraff, därav måste förnyad bakgrundskontroll av dessa brott, för arbetstagare, anses som meningslös och därmed ett oproportionerligt intrång i arbetstagarnas integritet.

Vad gäller de brott som föranleder böter som påföljd anser LO följande. Utredningen anför att en persons förekomst i belastningsregistret inte med automatik innebär att personen är olämplig att delta i en specifik

verksamhet, eller vice versa.¹ LO håller med om denna slutsats och vill lägga till att för de som dömts till mindre allvarliga brott med böter som påföljd kan det inte tas för givet att de inte är lämpliga att delta i den kritiska verksamheten. Därför bör tillsynsmyndigheten ges i uppdrag att ta fram ytterligare vägledning för hur verksamhetsutövaren bör bedöma dessa personers lämplighet.

LO saknar också en arbetsrättslig analys av förslaget. Vad ska hända med den arbetstagare som anses olämplig för att delta i sin arbetsgivares kritiska verksamhet? Vidare framgår heller inte vad som sker om en kritisk verksamhetsutövare gör bedömningen att en uppdragstagare som denne har kontrakt med inte längre är lämplig att delta i verksamheten. Blir avtalet i detta hänseende ogiltigt? Hur kan man säkerställa att den uppdragstagare som har tecknat kontraktet får tillräckligt skydd ur ett avtalsrättsligt hänseende? Hur förhåller sig reglerna i a-kassan till förslaget? Det är anmärkningsvärt att ett förslag som har en sådan direkt påverkan på arbetstagare saknar en arbetsrättslig analys.

LO har också frågor om hur tystnadsplikten i förslaget är tänkt att fungera. Vilken är påföljden vid överträdelse? Är påföljden straffrättslig, förvaltningsrättslig eller arbetsrättslig? Drabbar påföljden den fysiska personen, den juridiska personen eller båda? Är påföljden tillräckligt kännbar för att verka avskräckande? Vilken myndighet ska utöva tillsyn? Om brottet mot tystnadsplikt sker i förhållandet mellan en arbetsgivare och arbetstagare, kan ärendet då drivas som en arbetstvist enligt lagen om rättegången i arbetstvister?

LO konstaterar vidare att bevakningsföretag redan idag behöver ansöka om auktorisation av företaget och om godkännande av personal. Skyddsvakter behöver ett särskilt godkännande och det är länsstyrelsen som hanterar ansökningarna. En ytterligare fråga är således om det är rimligt att bevakningskunderna övertar den kontroll som länsstyrelsen ska utföra. LO anser att det vore mer önskvärt att länsstyrelserna erhåller mer resurser för nämnda kontrolluppdrag, eftersom länsstyrelserna själva uppger att de inte hinner utföra tillsyn i den utsträckning som är önskvärd.

LO noterar att regeringen har utsett Inspektionen för strategiska produkter (ISP) att vara granskningsmyndighet vad gäller utländska direktinvesteringar i svenska företag som bedriver skyddsvärd verksamhet. Det är ett viktigt initiativ som LO ställer sig bakom. LO framhåller dock att det även kan vara värt att vända blicken mot en utökad bakgrundskontroll av privata företag och företagsledningarna som har uppdrag inom samhällsviktig verksamhet.

¹ Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster SOU 2024 nr 64, sid 212.

LO deltar aktivt i arbetet med att trygga Sveriges säkerhet, men anser att balansen mellan säkerhetsbehov och individens rättigheter måste beaktas nogsamt – inte minst vad gäller frågan om transparens och möjligheten till överklagan.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Eric Sundström
Handläggare